

# TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: O. Kuljk, Brantwijk 76, Amstelveen

Opgericht 1 januari 1881

## *Gevaarlijke objectiviteit over paranormale geneeskunde*

## MARGRIET, PAS OP VOOR DE PROFESSOR!!

MARGRIET IS EEN MOOI MEISJE onder de Nederlandse damesbladen. Het rijkgekleurde wekelijkse bezoekertje is welkom in vele honderdduizenden huisgezinnen. Ook in het mijne.

Het is een genot om vrouwlief te zien likkebaarden van de romantische vertellinkjes, van de nieuwe mode en van de handige, goedkope knippatronen. Wij zouden MARGRIET niet graag willen missen.

### Vreemde aanbieder

MAAR SINDS kort heeft MARGRIET een vreemde aanbieder. Zijn aantrekkingskracht — afgezien van boeiend uiterlijk met mannelijke baard en geheimzinnige ogen — ligt in zijn kennis van bovennatuurlijke zaken. De aanbieder heet prof. dr. W. H. C. Tenhaeff. Wekelijks treedt hij aan de arm van MARGRIET onze huiskamer binnen en vertelt over „datgene tussen hemel en aarde, waarvan wij eenvoudige MARGRIET-lezers het bestaan niet bevroeden”.

In de week van 5 augustus heeft MARGRIET haar professor gevraagd: „Zijn er redenen om waarde te hechten aan het optreden van de zogenaamde paranormale genezer?”

Charmant behulpzaam heeft de MARGRIET-professor geantwoord: „Een heel précair onderwerp, dat wij met de grootste voorzichtigheid en objectiviteit moeten behandelen, want velen zijn op dit punt overgevoelig”.

### Twijfel

Welnu, wij moeten MARGRIET en haar honderdduizenden lezers mededeling doen van onze ernstige twijfel aan

de „voorzichtigheid en objectiviteit” waarmee professor Tenhaeff meent zijn onderwerp behandeld te hebben. Dit is een ernstige waarschuwing!

Wij krijgen uit het eerste artikel, dat Tenhaeff in MARGRIET aan paranormale genezers wijdt sterk de indruk, dat de hooggeleerde schrijver het eenvoudig voor deze onbevoegden opneemt. Dit is een groot gevaar! Want wij voorspellen groot lichamelijk en geestelijk leed, als vele MARGRIET-lezers onder druk van de „objectiviteit” van prof. Tenhaeff ten slachtoffer vallen aan paranormale genezers, die nu eenmaal geen echte, bestaande ziekten bewust en met enige redelijke kans op welslagen kunnen genezen.

### Voorbeeld

Ziehier een voorbeeld van de „objectiviteit” van prof. Tenhaeff:

„Bij Koninklijk Besluit van 1917 werd een commissie ingesteld om te onderzoeken of wetswijziging (van de Wet op de Geneeskunst) gewenst was. Maar deze commissie hield er een zo merkwaardige opvatting op na over haar taak, dat de uitkomst van het onderzoek wel een eenzijdig beeld van

### SMEEKBEDE

### aan Pers en Publiek

IN HET MET GROTE OP-  
LAAG verschijnende weekblad „MARGRIET” schrijft prof. dr. W. H. C. Tenhaeff een serie artikelen, die naar onze stellige opvatting verkapte propaganda en reclame voor de kwakzalverij bevatten.

In dit nummer van ons Maandblad nemen wij stelling tegen enkele uitspraken van prof. Tenhaeff, uitspraken die — naar wij geloven — er toe kunnen leiden dat nietsvermoedende „MARGRIET”-lezers hun gezondheid in de waagschaal stellen door een bezoek te brengen aan onbevoegde genezers.

Wij wijzen hierbij op een in dit nummer opgenomen commissie-uitspraak, die aantoonde dat een kwakzalversbezoek hoogst riskant kan zijn.

Omdat ons Maandblad wat betreft oplaag eenvoudig niet kan tippen aan de verspreiding van „MARGRIET” verzoeken wij alle lezers van dit orgaan waar mogelijk bekendheid te geven aan gevaren, die het gevolg kunnen zijn van kwakzalversbezoek.

### AAN ALLE LEDEN

verzoekt de penningmeester hem de contributie 1961 ten bedrage van f7,50 te gireren. Voor studenten, verpleegsters, kraamverzorgsters, arts-, tandarts- en apothekersassistenten bedraagt de jaarcontributie f 2,50.

Hoe eerder U gireert, des te meer verlicht U de taak van de penningmeester!

De gironummers van de Vereniging tegen de Kwakzalverij zijn: postgiro 32237 en gemeentegiro Amsterdam K 1672.

de toestand moest geven,” aldus Tenhaeff.

„De commissie redeneerde namelijk als volgt: als de genezer niets méér presteert dan de arts, heeft het geen zin ook hem toe te staan de geneeskunst uit te oefenen, want de niet onherstelbare patiënten worden dan toch door de artsen geholpen.

Alleen als zou blijken, dat de genezer iets kan wat de arts niet vermag, zou



# De objectiviteit van prof. Tenhaeff in „Margriet”

(vervolg van pag. 1)

dit ons een reden zijn om wetswijziging voor te stellen.

Uitgaande van deze opvatting legde men nu aan genezers gevallen voor van patiënten, die als volslagen ongeneeslijk waren opgegeven.

Daar moesten zij hun krachten nu maar eens op beproeven. Het lag voor de hand dat maar weinig genezers lust hadden om zich aan dit experiment te wagen. Het optreden had hen afschrikt en zij voelden er begrijpelijkerwijs weinig voor om bij te dragen tot de nadrukkelijke onderstreping van hun wettelijke onbevoegdheid. Want iets anders zat er door deze gedragslijn van de commissie toch niet op. De behandeling van de volstrekt hopeloze gevallen leverde zoals reeds bij voorbaat had vastgestaan, geen resultaat op. De commissie kwam dus tot een negatief oordeel en de genezers hadden voor de oppervlakkige beschouwer meer dan ooit de naam van kwakzalvers of verdwaasde fantasten.” Tot zover prof. dr. Tenhaeff, die daaraan toevoegt: „Tal van verstandige en ontwikkelde lieden waren door dit verloop zeer teleurgesteld . . . .”

In dit citaat is werkelijk gespot met het begrip „objectiviteit”. Integendeel, het is een onbehoorlijke verdraaiing van een rapport, het is een belediging van de integriteit van de onderzoekers en het werpt een vals licht op de wetenschappelijke beoordeling van paranormale genezers waar het professor Tenhaeff als wetenschapsman toch in de eerste plaats om begonnen moet zijn.

## Beweringen

Immers wat beweert prof. Tenhaeff voor de „oppervlakkige beschouwer” die hij blijkbaar als maatstaf neemt:

1. De proefkonijnen kregen uitsluitend ongeneeslijke gevallen om hun krachten op te beproeven;
2. De onbevoegde genezers bleven niet geheim;
3. Het negatieve oordeel van de commissie stond bij voorbaat vast; de commissie hoopte „oppervlakkige beschouwers te misleiden”;
4. De commissie stelde „verstandigen en ontwikkelden” teleur.

Dit is een onbehoorlijke en posthume aantijging aan het adres van een com-

missie bestaande uit geleerden en medici van klinkende naam, zoals Pekelharing, Lameris, Schuurmans Stekhoven, Van Spanje, Treub, Wertheim Salomonson, Winkler, Zeeman, Hijmans van den Bergh, Polak Daniëls en Storm van Leeuwen. (Deze namen noemt prof. Tenhaeff niet in zijn MARGRIET-artikel. Hij gebruikt alleen de namen van geleerden, politici of adellijke mensen, die pleiten vóór paranormale geneeskunst.)

## Vermakelijk

Bijna vermakelijk is de kritiek van prof. Tenhaeff op het (veronderstelde) feit, dat de commissie de paranormale genezers slechts ongeneeslijke gevallen zou hebben voorgezet. In hetzelfde artikel schrijft hij namelijk:

„Een feit is mij namelijk wel duidelijk geworden: bij een groot aantal rechters en bij vele politieambtenaren bestaat tegenzin om BONAFIDE magnetiseurs te vervolgen of te veroordelen. Dit

wordt begrijpelijk als men bedenkt, dat zich onder deze rechters en politieambtenaren bevinden, die zichzelf of een familielid met succes onder behandeling van een genezer hebben gesteld nadat zij bij artsen geen baat hadden gevonden.”

Door dit zo feitelijk te stellen (prof. Tenhaeff spreekt al over bona fide magnetiseurs, hoewel deze betrouwbaarheid nimmer wetenschappelijk is vastgesteld) schaaft de Utrechtse bijzondere hoogleraar zich in het koor van genezers, dat beweert: „waar de arts geen uitweg meer ziet helpt de paranormale genezer”. Maar als ook de commissie deze opvatting bij haar onderzoek zou hebben ingenomen wordt het voorgesteld, alsof men de magnetiseurs er in heeft willen laten vliegen.

Dubbelzinnig, professor!

Maar bovendien — en dat is het ergste — de commissie van 1917 is niet uitgegaan van de opvatting, dat de genezers alleen ongeneeslijke gevallen kregen voorgeschoteld. Ook is het een ongepastheid om te suggereren, dat de commissie-Pekelharing de anonimiteit van de onbevoegde genezers zou hebben aangetast.

en verder, professor, . . .

## COMMISSIE-OORDEEL Vernietigend VOOR PARANORMALE GENEZERS

De commissie gaf ruime publiciteit aan haar voornemens om met een zo groot mogelijk aantal onbevoegden in verbinding te komen.

De zekerheid werd gegeven dat de onbevoegde door zijn behandeling niet met de strafrechter in aanraking zou komen. Namen van onbevoegden en door hen behandelde patiënten zouden niet worden meegedeeld.

De kosten van het opnemen der patiënten van onbevoegden in ziekeninrichtingen, evenals zo nodig reizen verblijfkosten van onbevoegden en hun patiënten kwamen voor rijksrekening.

Maar dit alles blijft onvermeld in het „objectieve en voorzichtige” artikel van prof. Tenhaeff in MARGRIET.

Omdat deze verschrikkelijke en gevaarlijke voorlichting in zo grote verspreiding naar de Nederlandse huiskamers vloeit achten wij het noodzakelijk om nog maar weer eens uitvoerig terug te grijpen naar de oordeel van de commissie-Pekelharing,

dat eenvoudig vernietigend is geweest voor de kwakzalvers.

## Tegengif

Ondanks de vele bekendmakingen meldden zich slechts 96 zieken en 47 onbevoegde genezers als proefkonijnen bij de commissie aan. Twee „beoefenaren van het dierlijk magnetisme” werden in de gelegenheid gesteld objectief, langs fysieke weg aan te tonen dat bijzondere stralingen van hen uitgingen. In beide gevallen werd het bewijs niet geleverd. Ook het vermogen dat sommige onbevoegden meenden te bezitten om de zetel of aard van de ziekte te herkennen, bleek een fiasco.

Onbevoegde E. stelt de diagnose door de hand te bewegen langs het lichaam van de patiënt; hij voelt dan de uitstraling op de zieke plaats. Bij een schedelgezwel werd de ziekelijke aandoening gelocaliseerd op de overgang van linkerborst en buik — bij een recidief van appendicitis (bij ope-



(vervolg van pag. 2)

ratie bevestigd) in de linker borst-helft.

Behalve in twee gevallen, waarin een zalf en een antiseptische vloeistof van geheim gehouden samenstelling werden aangewend, heeft geen toepassing plaatsgevonden van methoden of middelen, die aan de geneeskundigen onbekend waren.

Suggestie, massage, „magnetische passes”, homoeopathische farmaca, diëtische maatregelen ziedaar de voornaamste wapenen in het arsenaal der onbevoegden. Hun kennis van de ziektekunde was gewoonlijk nihil — velen gaven dan ook toe dat zij van ziektekunde geen kennis hadden.

### Resultaten

En nu de resultaten. In verreweg de meeste gevallen, waar objectief aantoonbare afwijkingen bestonden vóór de behandeling door een onbevoegde, bleken die niet meer of minder veranderd dan te verwachten was geweest indien geen behandeling had plaats gevonden.

De gevonden veranderingen waren in enkele gevallen verbeteringen, in andere duidelijke verergering. Een enkel voorbeeld: een man met een kanker van de lever, op verzoek van een natuurgeneeskundige in een kliniek opgenomen, stierf 2 dagen nadat deze schriftelijk had te kennen gegeven dat de patiënt over enige maanden waarschijnlijk zo niet geheel dan toch grotendeels genezen zou zijn.

Verbetering, vooral tijdelijke, van de subjectieve verschijnselen werd bovenal waargenomen bij neurosen en in het algemeen bij de zieken, wier ziekte alleen in de verbeelding bestond.

Ook hiervan een voorbeeld: een patiënt, die geen ziekelijke afwijking vertoonde, vreesde syphilis te hebben. Het insmeren met de zalf van een onbevoegde genas de patiënt, niet zoals hij meende van zijn syphilis, maar van zijn vrees.

### Gevaren

De commissie rekent het zich tot plicht op de grote gevaren te wijzen, die zouden voortvloeien uit toegeven aan de eisen tot „Kurierfreiheit” zoals deze door de 3 H's, Mr. S. van Houtten,

Jhr. Mr. R. O. van Holthe tot Echten en Prof. J. A. van Hamel destijds is gepropageerd.

Bij geen der onderzochte onbevoegden was ook maar enige kennis van ziektekunde te vinden. Zij gebruiken namen van ziekten, die zij van anderen hebben gehoord of zinloze uitdrukkingen als: klieren, gevatte kou enz. Zij namen zieken onder behandeling zonder iets te begrijpen van de kwalen waaraan deze leden.

Bij de behandeling van een inwendige ziekte kunnen zij niet beoordelen of de patiënt misschien lijdt aan een besmettelijke ziekte met kans op verspreiding. Zij kunnen niet nagaan of een inwendige ziekte misschien behandeling door de chirurg wenselijk maakt. Nemen zij uitwendige ziekten onder behandeling dan zijn zij gevaarlijk door hun gebrek aan kennis van de leer der infectie. Van enkele van deze gevallen geeft het rapport der commissie sprekende voorbeelden.

### Eindeconclusie

De Centrale Gezondheidsraad heeft in haar advies gewezen op de mogelijkheid een scheiding te maken tussen onbetrouwbare kwakzalvers, die gewerd moeten worden, en personen, die hoewel wettelijk onbevoegd, tot op zekere hoogte tot de uitoefening der geneeskunst zouden zijn toe te laten.

De commissie is door haar onderzoek tot de overtuiging gekomen dat zulk een scheiding onuitvoerbaar is. Zij meent dat in het belang der zieken en van de maatschappij moet worden vastgehouden aan de bepaling dat alleen aan diegenen het recht wordt gegeven zelfstandig geneeskunst uit te oefenen, die na een behoorlijke wetenschappelijke en praktische voorbereiding voldoende bewijzen van bekwaamheid als geneeskundige hebben afgelegd.”

Voor iedereen die lezen kan levert dit rapport een duidelijke en definitieve afwijzing van paranormale geneeskunst.

Echter, wie deze conclusie trekt is volgens professor Tenhaeff een „opervlakkige beschouwer”.

Gevaarlijke objectiviteit!

### VAN DE VOORZITTER:

## Advertenties

ONZE MEDISCHE redacteur heeft in het vorige nummer van dit Maandblad de aandacht nog eens gevestigd op een verschijnsel, dat in de moderne tijd bij de bestrijding van de kwakzalverij een weinig in de verdrukking is gekomen:

het aanprijzen van allerlei geneesmiddelen in de lekenpers.

In één adem kunnen daarbij betrokken worden de aanbevelingen voor medische hulpapparaten. Niet alleen de inhoud van dit soort publicaties, maar veelal ook de wijze, waarop ze geschieden is uit een oogpunt van volksgezondheid in feite ontoelaatbaar. Bij de discussies naar aanleiding van de voordracht over kwakzalverij is één van de stereotype vragen: „En wat denkt u van de advertenties?”

Ondubbelzinnig moet het antwoord luiden: „Aanprijzing van geneesmiddelen, zowel als van medische hulpapparatuur behoort thuis in vakbladen; aankondiging in dag- en weekbladen, damesweekbladen en andere al dan niet geïllustreerde periodieken is uit den boze.”

Dit geldt niet alleen de annonces van de kleine man, maar evenzeer — en wellicht in nog erger mate — de groots opgezette reclame-campagnes van grotere zaken, waaronder wereldconcerns.

De overdreven wijze, waarop veelal met niet terzake doende afbeeldingen en andere blikvangers wordt gewerkt, is vaak van dien aard, dat ze fabrikanten van stofzuigers, en andere elektrische apparaten, meubelen, zeep en soep alsmede de exploitanten van bioscopen en circussen geen oneer zouden aandoen.

Door de onwaardige wijze, waarop zelfs zeer achtenswaardige industrieën artikelen via hun publiciteitsafdelingen aan de man trachten te brengen declasseren ze zich in feite.

Wellicht is het te simpel gezien als de vraag gesteld wordt of in deze voor de bedrijfsgeneeskundige dienst, afdeling geestelijke hygiëne van deze grote ondernemingen, niet een zekere taak is weggelegd.

A. P. N. DE GROOT.



# PSEUDO-DIERENARTSEN VEROORDEELD

## Voerleveranties als factor bij „diergeneeskunst”

HET UITOEFENEN van de diergeneeskunst door pluimvee-selecteurs was het onderwerp van een rechtszaak, die onlangs werd behandeld voor de Amersfoortse kantonrechter. Tijdens de behandeling bleek, dat het met name in de omgeving van Barneveld een gewoonte is geworden, dat de boeren bij ziekte van het pluimvee zich allereerst om advies wenden tot de pluimvee-selecteurs, waarbij zij de kosten van een dierenarts voorlopig vermijden.

Er komt ook nog een concurrentiestrijd om de hoek kijken betreffende de levering van voer. Eén en ander is zodanig gegroeid in Barneveld, dat er sprake is van een „vastgeroeste” gewoonte, waarin de boeren en de pluimveehouders geen kwaad zien, zo lezen we in het Dagblad voor Amersfoort.

Drie van de vier verdachten verschenen voor de kantonrechter. T. van S. liet verstek gaan. Wel aanwezig waren W. B. v. de B. uit Hoevelaken, C. S. uit Barneveld en H. v. d. P. uit Barneveld. Als getuige trad op A. v. d. P., als ambtenaar verbonden aan de Algemene Inspectie-dienst.

De erkende pluimvee-selecteurs mogen in beperkte mate de diergeneeskunst uitoefenen. Zij mogen b.v. dieren inenten tegen pokken en diphterie, maar... zij dienen de entstof te halen bij de dierenarts van de betrokken boer en ze moeten er tevens bij vertellen voor welk bedrijf de entstof nodig is. Dit met het oog op de controle, die de dierenarts dan later even-

tueel kan uitvoeren. Dat zijn de voorwaarden. Maar daar is knap de hand mee gelicht.

De getuige verklaarde op 'n vraag van de officier: „Zijn er selecteurs, die zich aan die regels houden?”, dat hun aantal maar zeer gering was.

Voorts vroeg de officier, of er de noodzaak was van een onmiddellijke behandeling, hetgeen het optreden van de pluimvee-selecteur misschien enigermate zou kunnen billijken; doch ook daarvan was in het onderhavige geval geen sprake geweest.

### Fout

De verdachten erkenden, zij het sommigen na aanvankelijk enig „gedraai”, dat zij in overtreding waren geweest. Zij beriepen zich erop, dat de boeren eigenlijk zelf die overtredingen uitlokten, want zij werden om raad gevraagd. Er werd dan meestal wel hulp verstrekt, niet tegen betaling, maar als een soort „service”.

De kantonrechter merkte op, dat er toch economische belangen in het spel waren, omdat de levering van voer mede in het geding was. Helpt de één niet, dan gaat men naar de ander! Twee verdachten, v. d. B. en S., hadden zich in drie gevallen alleen schuldig gemaakt aan inenting, waarbij ze dus niet volgens voorschrift de betrokken veearts hadden gewaarschuwd.

Van de P. was nog een stap verder gegaan in de „diergeneeskunst”. Hij had — weliswaar op verzoek van de boer — een zieke kip opengesneden om de kwaal te kunnen constateren. Dat was ook in twee gevallen gebeurd.

De niet verschenen verdachte S. had twee inenting verricht en was in een ander geval ook min of meer als dierenarts opgetreden door een bepaald medicijn voor te schrijven.

De officier wilde voor ditmaal de straffen beperken; zij zouden het karakter van een waarschuwing moeten hebben.

Ook de kantonrechter wilde nog mild zijn. Hij kon alles heel goed begrijpen. Daar niet van. Maar..... „Het moest nu uit zijn, definitief uit,” zo zei hij met stemverheffing.

## KWAKZALVERS

(IN NIEUW-GUINEA)

### OPGEFAST !!

DE HILVERSUMSE arts D. Uitterdijk is met zijn gezin naar Nieuw-Guinea gevlogen, waar hij in een kraamkliniek werkzaam zal zijn. Verder hoopt hij te worden ingezet bij de malaria-bestrijding.

Wij wensen dokter Uitterdijk veel succes in zijn nieuwe omgeving en bedanken hem voor de steun die hij aan de bestrijding van de kwakzalverij in Nederland heeft gegeven.

Onze administratie verheugt zich over de vele tientallen leden die door geestdriftige bemiddeling van dokter Uitterdijk zijn ingeschreven en het bestuur herinnert zich met waardering de waardevolle adviezen die de vertrekkende arts op bestuursvergaderingen gaf.

Wij hopen dat dokter Uitterdijk ook in Nieuw-Guinea de kwakzalvers niet zal vergeten; dan vrezen wij het ergste voor die lieden. Mogen wij daarvan (in het maandblad) nog eens iets van U horen, dokter?

## Bureau Vereniging

HET BUREAU van de Vereniging tegen Kwakzalverij is gevestigd ten huize van de directeur, de heer D. H. van den Bosch, „Groot Schuttershoef”, Arnhemseweg 10, Leusden post Amersfoort.

Aan dit bureau zijn alle inlichtingen omtrent de vereniging en de kwakzalverijbestrijding verkrijgbaar.

Directeur Van den Bosch is gaarne bereid verzoeken tot het houden van lezingen over de kwakzalverij te behandelen.

### REDACTIE:

Medisch redacteur:

dr R. E. Wierenga, arts, Barchem

Pharm. redacteur:

J. E. Buiters, apotheker, Zwolle

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, Arts te Hilversum, Voorzitter; E. Mijnaerends, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-van der Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden, Secretaris; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; Mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Dr. H. H. Funke, Arts te Amsterdam; Mr. J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr. H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Inspecteur van de Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Oud-Commiss. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr. J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr. G. C. M. van Nijntzen te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie; Dr. J. H. Ligterink, Arts en Apotheker te Amsterdam; Dr. R. E. Wierenga, Arts te Barchem en J. E. Buiters, Apotheker te Zwolle.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 7.50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2.50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.  
Amsterdam

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 7.50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters ..... f 2.50

Administratie Maandblad:

Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden, tel. 02959 — 19114.